

IZBORNOM VEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA U BEOGRADU

Odlukom Izbornog veća Filozofskog fakulteta u Beogradu od 17.02.2011. godine izabrani smo u komisiju za pripremu izveštaja o kandidatima prijavljenim na konkurs i za predlaganje kandidata za izbor u zvanje **redovnog profesora** za užu naučnu oblast **Sociologija – težište istraživanja Istorija, teorija i istraživanje društva**. Na konkurs se prijavila jedino **dr Olivera Milosavljević**, dosadašnja nastavnica u zvanju vanrednog profesora za istu naučnu oblast.

Komisija je pregledala dostavljena dokumenta i radove kandidatkinje i na osnovu toga podnosi Izbornom veću Filozofskog fakulteta sledeći

IZVEŠTAJ

Dr Olivera Milosavljević rođena je u Beogradu 10.01.1951. godine. Studije istorije započela je na Filozofskom fakultetu u Beogradu školske 1969/1970. godine, a diplomirala 1974. Magistrirala je decembra 1979. godine, odbranom magistarskog rada pod naslovom *Radnički saveti u Beogradu 1949–1953*. Oktobra 1987. godine na Filozofskom fakultetu u Beogradu uspešno je odbranila doktorsku disertaciju na temu *Država i samoupravljanje 1949–1956*, urađenu pod mentorstvom Prof. dr Branka Petranovića.

Na Odeljenju za sociologiju Filozofskog fakulteta birana je u zvanje asistenta 1976, 1980. i 1984. godine za predmet Marksizam i savremeno društvo, u zvanje docenta 1989. i 1994. i 1999. za predmet Uvod u teoriju društva. U zvanju vanrednog profesora za predmet Uvod u teoriju društva izabrana je 2002, a reizabrana 2007. godine. Trenutno izvodi nastavu na obaveznom kursu Socijalna istorija – Evropa i Balkan u XIX i XX veku i izbornim kursevima Nacionalizam i konstrukcija prošlosti i Uvod u teoriju društva.

U toku 1997. držala je predavanja na više univerziteta u Nemačkoj i Austriji. Učestvovala je sa referatima na međunarodnim skupovima u Zigu (Nemačka) 1996, Pečuju (Mađarska) 1998, 1999. i 2000, Berlinu (Nemačka) 2000, Herceg Novom 2001, Zagrebu (Hrvatska) 2001, Minhenu (Nemačka) 2002, Dubrovniku i Zadru (Hrvatska) 2003, Minsteru (Nemačka) 2004, Berlinu (Nemačka) 2007, Banja Luci (Bosna i Hercegovina) 2006, 2007, 2008.

Kandidatkinja je imala zapaženu ulogu u obnovi naučne saradnje između istoričara iz zemalja koje su nastale iz bivše SFRJ, te osvetljavanju uzroka koji su doveli do propasti te države. Kao aktivan učesnik velikog broja naučnih susreta srpskih, hrvatskih i bosanskohercegovačkih istoričara u zemlji i inostranstvu, učestvovala je i u uređivanju većeg broja kasnije objavljenih zbornika. Od izbora u zvanje vanrednog profesora bila je jedan od urednika zbornika sa skupa srpskih i hrvatskih istoričara *Dijalog povjesničara-istoričara*, VI, Zaklada Fridrich Naumann, Zagreb, 2002, kao i jedan od urednika dva zbornika radova sa naučnih skupova srpskih, hrvatskih i bosanskohercegovačkih istoričara: *Kultura sjećanja, povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*, Disput, Zagreb, 2007. i *Kultura sjećanja: 1941*, Disput, Zagreb, 2008. Radovi su joj prevedeni na nemački, francuski, engleski, mađarski i ruski jezik.

U školskoj 2003/2004. i 2004/2005. dr Olivera Milosavljević je bila upravnica Odeljenja za sociologiju. Tokom njenog mandata Odeljenje za sociologiju je – kao prvo na Univerzitetu u Beogradu – Filozofskom fakultetu – započelo reformu svojih studijskih programa u skladu sa Bolonjskom deklaracijom. Velike zasluge za uspešan početak tih reformi u još uvek nepripremljenom okruženju snosi upravo kandidatkinja.

Nastavnički rad dr Olivera Milosavljević studenata su uvek visoko vrednovali. U poslednje tri godine (kao i svih prethodnih godina od kada se na fakultetu vrši vrednovanje nastave) ocene studenata sociologije za izvođenje obaveznog kursa Socijalna istorija – Evropa i Balkan u XIX i XX veku, kretale su se od ukupne prosečne ocene 4,61 do 4,86. Ocene studenata psihologije za izvođenje izbornog kursa Uvod u teoriju društva kretale su se od ukupne prosečne ocene 4,62 do 4,90. Posebno visoke ocene o dobroj pripremljenosti profesora, redovnom održavanju nastave i podsticanju studenata da aktivno učestvuju u nastavnom procesu svedoče o uspešnom pedagoškom radu kandidatkinje.

Od reizbora u zvanje vanrednog profesora 2007. godine dr Olivera Milosavljević je objavila dve monografije, *Savremenici fašizma, 1. Percepcija fašizma u beogradskoj javnosti 1933-1941*. Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd 2010, str. 588 i *Savremenici fašizma, 2. Jugoslavija u okruženju 1933-1941*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd 2010. str. 218 (recenzenti prof. dr Đorđe Stanković i prof. dr Ljubinka Trgovčević-Mitrović).

U ove dve monografije autorka je sebi zadala cilj da utvrdi koliko su savremenici u periodu od 1933. do 1941. znali o fašizmu, kakva je slika fašizma nuđena obaveštenom čitaocu u Beogradu tridesetih godina, kako se na osnovu ponuđenog mogla razumeti njegova ideologija, neposredna praksa i ciljevi kojima je stremio, te napose, da li su savremenici smatrali da se i u Jugoslaviji pojavljuje fašizam. Pri tom je autorki bilo stalo da naglasi da se bavila mišljenjima i stavovima beogradske intelektualne elite (kao i pretpostavljene javnosti koju je ona oblikovala) u vreme dok još nisu bile očigledne sve posledice fašizma (koje će se ispoljiti u Drugom svetskom ratu). Analiza je vršena na osnovu pisanja brojne beogradske štampe, gotovo svih pedesetak relevantnih časopisa i malobrojne literature o ovoj temi objavljujane u Beogradu. Prikupivši ovu ogormnu građu, dr Olivera Milosavljević je ponudla živu sliku intelektualnog miljea prestonice višenacionalne države koja se suočavala sa pogubim talasom fašizacije koji u ono vreme preplavljivao celu Evropu. Pronikavši u čitavu jednu kulturu promišljanja, tumačenja i predviđanja političkih ideja i zbivanja, ona je rekonstruisala lepezu stanovišta o fašizmu koja su sezala od onih vrlo pronicljivih, egzaktnih i dalekosežnih zaključivanja o njegovim mogućim posledicama do onih koja su, rukovođena ideološkim bliskostima i propagandnim preokupacijama, vodila zaključcima manje ili više udaljenim od realnosti. U tom kontekstu, vredna su i njena pionirska istraživanja rasističkih doktrina koje su postojale u ondašnjoj Jugoslaviji, koje su bile prilično rasprostranjene u medicinskim krugovima Beograda i koje su nastojale da «idu u krak sa vremenom» konstruišući domaću superiornu – dinarsku – rasu, kao odgovor na već afirmisanu tzv. arijevsku rasu. U jednoj studiji slučaja – slučaja jevrejskog profesora dr Ferdinanda Blumentala koji je u periodu 1933-1937. predavao na Univerzitetu u Beogradu – dr Olivera Milosavljević je pokazala da su ove rasističke ideje bile u stanju da inspirišu i pokrenu antisemitsku praksu. U tim delovima monografija, autorka se pojavljuje kao obaveštena istoričarka

ideja, koja ume da ih lucidno kontekstualizuje i u globalnim trendovima i u neposrednom lokalnom okruženju, koje im je davalo i odgovarajuću pragmatičku dimenziju. Sve u svemu, dve međusobno povezane monografije autorke predstavljaju vredne doprinose rekonstruisanju prilično visokog nivoa spremnosti i pripremljenosti šire javnosti u Beogradu da dočekiva prelomna zbivanja koja su usledila u godinama okupacije, 1941-1944.

Pored pomenute dve monografije, dr Olivera Milosavljević je pod naslovom *Činjenice i tumačenja. Dva razgovora sa Latinkom Perović* (Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd 2010. str. 308) objavila knjigu razgovora koje je vodila sa dr Latinkom Perović. U knjizi se autorka pojavljuje kao istoričarka koja se spretno prilagođava dvostrukom svojstvu svoje sagovornice – svojstvu istoričarke društvenih ideja u srpskom i ruskom društvu druge polovine 19. veka, ali i svojstvu značajne političke akterke srbijanske i jugoslovenske istorije 60-ih i 70-ih godina 20. veka. Zbog ovog veštog i nadahnutog preletanja diskurzivnih nivoa, knjiga ne dobija konačno žanrovsko određenje, spajajući u sebi elemente dinamične naučne diskusije i svedočanstva političkog aktera, izložena u dijaloškoj formi. Konceptualizacija pitanja, usmeravanje razgovora kao neuralgičnim tačkama srbijanske i jugoslovenske istorije, kao i spremnost na sučeljavanje mišljenja ukazuju u svakom slučaju na prepoznatljiv autorski pečat dr Olivera Milosavljević.

U nastavku izveštaja osvrnućemo se ukratko i na autorkina četiri članka, koje je ona objavila u periodu 2007-2010.

U članku «Metodološke pretpostavke istraživanja nacionalnih stereotipa. Primer: 1918 – 'oslobodioci' i 'poraženi'» (*Kultura sjećanja, povijesni lomovi i svladavanje prošlosti*, Disput, Zagreb, 2007, str. 43-52) autorka se bavila ključnim terminima i relacijama u metodološkom pristupu istraživanju nacionalnih stereotipa u savremenoj identitetskoj politici koja se vodi na prostorima bivše jugoslovenske države kao što su: istorija/tradicija – izbor; kontinuitet – diskontinuitet; identitet – prošli/željeni; nacija/etnos – individua; iracionalni argumenti – racionalni zahtevi; sloboda – razdvajanje itd. Kao karakterističan primer stereotipnog vrednovanja ona je uzela ključni stereotip o 1918. kao godini kada su se ujedinili «oslobodioci i oslobođeni, pobednici i poraženi».

U članku «Beogradska štampa 30-ih godina o nastupajućem ratu» (*Kultura sjećanja*: 1941, Disput, Zagreb, 2008. str. 29-40) autorka je analizirala kako je tridesetih godina 20. veka percipiran odnos fašizma, liberalizma i komunizma, posebno se osvrnuvši na međusobno suprotstavljene ocene odluka Kominterne iz 1935. godine o borbi protiv fašizma u saradnji sa demokratijom. Budući da je percepcija fašizma zavisila od ideološke pozicije autora, dr Olivera Milosavljević je analizirala četiri različita stanovišta: levičarsko-komunističko, demokratsko-liberalno, desničarsko-konzervativno i profašističko.

Tema teksta «Levica i nacionalizam u Srbiji» (*Sloboda, jednakost, solidarnost, internacionalizam, Izazovi i perspektive savremene levice u Srbiji*, Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, 2008, str. 181-204) vrlo je provokativna i otvara jednu od složenih tačaka istorije socijalizma uopšte, a posebno u Srbiji. Autorki je pošlo za rukom da napiše uzbudljiv i inspirativan istorijski pregled odnosa srpske levice (u svim vidovima u kojima se u poslednjih 150 godina javljala), prema rešenju nacionalnog pitanja, prema nacionalizmu, ideji «Velike Srbije» i mogućnostima ostvarenja socijalnog oslobođenja u uslovima dominacije razumevanja ideje slobode kao kategorije određene etničkim granicama.

U tekstu «Stare vrednosti za novo vreme (Svetislav Stefanović, nekad i sad)» (*Sociologija*, br. 4/2010, str. 399-420) dr Olivera Milosavljević je iznela mišljenje da je, posle pada komunizma i raspada Jugoslavije, u krugovima elite srpskog društva prisutan pokušaj pravljenja demarkacije prema prethodnoj državi na svim aspektima, uključujući i njenu interpretaciju prošlosti. Ovaj fenomen ona smatra posebno prisutnim u «novim» ocenama ideologije fašizma iz tridesetih godina XX veka koja se relativizuje do neprepoznatljivosti u svetlosti pozitivnih činjenica. Kao karakterističan primer autorka je analizirala savremenu «odbranu» ideoloških načela dr Svetislava Stefanovića od strane njegovih najnovijih biografa.

* * *

Iz celokupnog opusa dr Olivera Milosavljević, a posebno iz radova napisanih u poslednjem izbornim periodu, koji su ovde detaljnije analizirani, evidentno je da je predano izgrađivala mostove između sociologije i istorije, da se bez zavora bavila kontroverznim temama, poput fašizma, nacionalizma i kolaboracionizma na prostorima bivše Jugoslavije, a posebno Srbije, koje su ključne kako za istoriju, tako i za sociologiju međuetničkih odnosa, kao i da je dala vredne doprinose u svakoj oblasti kojom se bavila. Svojim neumornim pregalaštvom i posvećenošću zadatku rekonstruisanja kontinuiteta i diskontinuiteta u društvenoj zbilji južnoslovenskih naroda, a pogotovo srpskog, ona je na domaćoj društvenonaučnoj sceni izgradila sebi pažnje vredan renome i zavidnu reputaciju. Rezultati do kojih je došla u svojim istraživanjima biće nezaobilazno polazište za svakog istraživača koji se u buduće bude bavio pomenutim temama. Naposljetku, važno je pomenuti da je saznanja do kojih je dolazila u svojim istraživanjima kandidatkinja uspešno prenosila na studente u nastavnom procesu, dajući vredan interdisciplinarni prilog studentima sociologije, ali i drugih studijskih grupa na Filozofskom fakultetu.

Imajući u vidu sve činjenice iznesene u ovom izveštaju, njen vrlo uspešan dosadašnji naučni i pedagoški rad, naučnu zrelost i vrednost njenih publikovanih radova, te ispunjenost svih uslova predviđenih zakonom i Statutom Filozofskog fakulteta, **Komisija svesrdno i bezrezervno predlaže Izbornom veću Filozofskog fakulteta da dr Oliveru Milosavljević izabere u zvanje redovnog profesora za užu oblast Sociologija – težište istraživanja Istorija, teorija i istraživanje društva.**

U Beogradu, 10. marta 2010. godine

Članovi komisije:

Prof. dr Sreten Vujović, red. prof.

Prof. dr Silvano Bolčić, red. prof.
u penziji

Prof. dr Aleksandar Molnar, red. prof.